

**ОПЕРАЦІЯ
«ЧУДОТВОРЕЦЬ»**

→ 4

**«ПОНТІЙСЬКА
АРЕНА-2018»:
ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ
З ЛЮБОВІ**

→ 7

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 12
23.03.2018

www.svitlytsia.in.ua

ВИБОРИ З ВИБОРОМ І БЕЗ

Демократія – не краща форма правління. Ані в плані рівності: бо рішенням більшості незадоволена меншість; іноді ця меншість складає майже половину. Ані в плані ефективності рішень: чи може бути більшість достатньо компетентною, щоб зробити вірний вибір. Ані в плані справедливості, тому що з двох або більше лих добра на вибереш, і все одно у представницькій демократії «слуги» народу лише під вибори згадують про електорат.

**ВАЛЕРІЙ
ВЕРХОВСЬКИЙ**

І навіть у плані вдячності – якщо владі під час війни нема чого запропонувати народу, крім поту, крові і сліз, таку владу однозначно змінюють на наступних виборах. І байдуже, що під твоїм керівництвом країна у війні перемогла.

Демократію винайшли тисячі років тому; від неї відмовлялися, як від застарілої форми правління; скажи візантійцеві про християнську демократію – він

НАГОЛОС

широ здивується. Проїшовши довгий (і кривавий) шлях відновлення демократичних традицій, європейці в ХХ столітті прямим, чесним і таємним голосуванням приводили до влади найжорсткіші диктаторські режими.

«Який-небудь інший народ міг сказати: ви не виправдали наших сподівань,

ми призначимо інший уряд, ідіть геть... Та російський народ на це не пішов», – слова, адресовані Сталіним не «радянським людям», а, чи не вперше, «русскому народу», – насправді не промова і не тост, а вирок і діагноз. Британці висловили недовіру Черчиллю, а з Радянським Союзом Сталін міг робити що завгодно.

Демократія можлива лише там, де є народ, а не маси населення, де виборці – не статистки, де обирають кращого з кращих... Рухатися вниз завжди легше, ніж тягнутися вгору, тому несвобода – завжди легше, ніж свобода...

Вперше в історії президентські вибори в Росії поширилися і на Крим. Захід

уже заявив про невизнання їх дійсними, а отже, Путін більше не матиме легітимності ані з точки зору цивілізованого світу.

Чомусь не дивує, що на окупованому Кримському півострові кандидат Путін отримав, за попередніми даними, понад 91% голосів, значно більше, ніж у середньому в Російській Федерації. Не дивує, що після імператорів і генсеків пожиттєве правління вертається у Кремль. Не дивує безсоромна брехня у ЗМІ. Дивує одне: як нам вдалося уникнути такої долі?

Нас питають: «Чого Україні бракувало за часів Януковича та чого досягли ми своєю революцією?». Так, наша реальність – це втрата територій, війна, злочинність – на тлі знахабнілого корупційного феодалізму, коли з «гідністю» так недоречно римується слово «бідність»... Безвізового режиму, щоб втекти з країни? Повалених ідолів та перейменованих вулиць?

Сім країн з колишніх республік СРСР сунуть шляхом демократії, ще сім застигли в авторитарній владі. У першій сімки далеко не все гаразд, недемократичні режими другої сімки іноді демонструють не лише вищий рівень життя,

а іноді й спокусливу ефективність у вирішенні проблем. Україна могла опинитися в одному чи іншому таборі; Янукович міг лишитися на посаді спочатку до 2015 року, потім до 2020-го, а там і до 2025-го... Майдан не просто поклав край правлінню одного персонажа, він повів країну важким, небезпечним шляхом у невідомість. Вільні люди не можуть знати, що буде завтра, бо єдине, в чому вони впевнені, – що своє майбутнє створюють вони самі.

І все, що ми виборили, то це єдине своє право – самим обирати собі владу. Влада не є священною власністю вождя, вона не передається у спадок – це принцип, що забезпечить від беззвітності та безкарності можновладців. Незначна деталь у велетенському процесі, яка визначає все.

Ми пішли власним шляхом, і цього вже не змінити. Саме тому на фронті, на захисті країни та демократії, російську мову чути частіше, ніж українську. Саме тому ми не самі проти імперії зла. Саме тому українці вибирають і виборюють свободу та демократію.

Адже нічого кращого людська цивілізація не знає.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

ФОТО З ВІДКРИТТЯ ДЖЕРЕЛ

#КРЫМНАШ: ФАЛЬСИФІКОВАНА ІСТОРІЯ

В будь-якому ґрунтовному процесі є закономірності, пов'язані з часом, з роками, що минають. І якщо перший рік – це завжди здебільшого хаос, на другий-третій – промальовуються вже робочі напрямки дій та заходів, то четвертий створює систему й узагальнену картину, певний погляд на те, що сталося. Через 4 роки після початку окупації АР Крим військами РФ 12 березня 2018 р. у Києві відбулася презентація книги Сергія Громенка «#КрымНаш. История российской мифологии», виданої за підтримки Міністерства інформаційної політики України.

ОЛЕКСАНДР ЯРОШЕВСЬКИЙ

Сам автор книги у своєму вступному слові наголосив, що кримський міф Росії формувалася 300 років. У своєму дослідженні він виділив 4 етапи-кроки модернізації й просування того міфу в свідомості філістера російської імперії. Було вказано на чітку паралель між забутими мотиваціями Катерини II та останнім одкровенням Путіна. Перша наголошувала на тому, що буцімто через агресивну політику Криму вона змушена була його забрати до Імперії. Останній же нещодавно заявив, що, мовляв, здається, хтось примусив їх забрати Крим!

Модерувала захід Еміне Джеппар, перший заступник міністра інформаційної політики України. Крім автора, перш ніж присутні представники преси та громадськості вдалися до запитань, слово було надано й іншим учасникам презентації.

Сергій Костинський з Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення наголосив на необхід-

ності актуалізувати українську точку зору. Не тільки через те, що і журналісти, і політики та більшість з тих, хто вважає себе експертом з кримських питань, насправді досі користуються міфом, звертаючись до його тверджень як до чогось об'єктивного. Але ще важливіше, що виросло вже ціле покоління, яке твердо знає, що «Крим – це Україна!». Це – не міф, це та об'єктивна реальність, яку й необхідно транслювати та актуалізувати.

Виконавчий директор Інституту світової політики Євген Магда наголосив саме на ролі книги як зброї в гібридній війні. Він зауважив, що російські видавництва розповсюджують Європою численні книжки з відповідним тлумаченням кримської історії, її подій та перспектив. Тож ми маємо працювати в потрібному Україні контексті! В цьому плані презентація книги «#КрымНаш», за тиждень до чергової появи в Криму президента РФ у зв'язку з черговим переіменюванням на його посаду, є вдалою асиметричною відповіддю російській пропаганді.

За словами кримського історика Гульнари Бекірової, є гостра потреба в деміфологізації кримської історії, бо її та особливо історію кримських татар більш ніж викривлено чи сфальсифіковано: покалічено!

Історик Василь Павлов, радник заступника Глави Адміністрації Президента України, підтримавши тезу, що книга – це, дійсно, зброя, закликав вводити її «за межі академічної спільноти». Приміром, роздати англomовну версію книги радникам НАТО на Яворівському полігоні!

Треба зазначити, що книга вийшла водночас українською та англійською мовами. Невдовзі книга має з'явитися в електронному форматі; російською теж планується перекласти згодом.

ДАЙДЖЕСТ

КРИМЧАНИ СКАРЖАТЬСЯ НА ЦІНИ НА ВОДУ, ПРОЇЗД І ЛІКИ
За лютий до «державного комітету з цін і тарифів республіки Крим» («ДКЦТ РК») надійшло 132 звернення громадян, серед яких 84 письмові заяви, 19 скарг на «гарячу лінію» «держкомітету» та «уряду республіки», ще 25 звернень прийнято «керівництвом» «ГКЦТ РК» на особистих прийомах, у тому числі виїзних у Євпаторії, Советському та Первомайському районах; також звернення приймалися через інтернет-приймальню та в соціальній мережі Facebook.

За результатами аналізу звернень, найбільша кількість стосувалася тарифного регулювання послуг водопостачання та водовідведення – з цих питань надійшло 32 документи; кількість скарг щодо комунальних послуг загалом склала 11 заяв. Також надійшло 5 скарг з питань вартості послуг громадського транспорту та цін на лікарські препарати. Що ж стосується тарифоутворення на електроенергію та газ, з цих питань надійшло 26 заяв. Кількість звернень щодо вартості послуг теплопостачання склала 23 документи. Ще 3 звернення стосувалися послуг з утилізації твердих комунальних відходів і вартості дров.

ДВОМ РЕПРЕСОВАНИМ КРИМСЬКИМ УКРАЇНЦЯМ ОКУПАНТИ СКОРОТИЛИ ТЕРМІНИ ПОКАРАННЯ НА ДВА МІСЯЦІ

14 березня «верховний суд» Криму змінив у частині покарання вирок «Роздольненського районного суду» Володимиру Балуху: термін позбавлення волі зменшили до 3 років і 5 місяців з відбуванням у колонії-поселенні. «Суддя» Тимур Слезько прибрав з резолютивної частини вироку як кваліфікаційну ознаку незаконне придбання боєприпасів, але залишив ті ж статті звинувачення 222 і 222.1 КК РФ.

Балух заявив на судовому засіданні, що залишає за собою право на голодування на знак протесту в разі некасування «судом» незаконного вироку. Адвокат українця Дмитро Дінзе за-

значив, що захист Балуха не згодний із цим вироком та оскаржуватиме його у касаційній та наглядовій інстанціях, а також подасть скаргу до Європейського суду з прав людини.

15 березня у «верховному суді» Криму розглядалася апеляційна скарга на обвинувальний вирок щодо ялтинської проукраїнської активістки Лариси Китайської. На початку засідання, під час з'ясування особи, вона заявила, що є громадянкою України і не визнає себе громадянкою РФ, попри наявність російського паспорта. Згодом Китайська подала клопотання про надання їй перекладача, оскільки її рідною мовою є українська, а російською вона не розуміє багатьох юридичних термінів. Захисники просили «верховний суд» скасувати вирок «суду» першої інстанції і повністю вивести підсудну, оскільки нема жодного прямого доказу того, що саме вона писала у соцмережах «екстремістські» коментарі, за які її засудили. Жодне клопотання не було задоволене. Незважаючи на доведення захисту, «суд» лише пом'якшив вирок на 2 місяці: таким чином Китайська виявилася засудженою до 1 року й 10 місяців позбавлення волі умовно.

ОПРІСНЮВАТИ МОРСЬКУ ВОДУ НЕ БУДУТЬ, А ВРОЖАЙ БУДЕ РОСТИ НА СТИЧНІЙ
У Криму відмовилися від ідеї опріснювати морську воду для побутового вжитку через велику енергоємність апаратів. Про це під час пресконференції у форматі відеомосту Москва-Сімферополь повідомив т.в.о. Федерального агентства водних ресурсів Вадим Ніканоров. «У зв'язку з тим, що в Криму, крім проблем з водою, є проблеми і з енергетичним забезпеченням, зараз це питання не розглядають», – сказав він.

Згодом чиновник заявив, що на сьогоднішній окупованому півострову не бракує прісної води, тож додаткові водні ресурси не потрібні. При цьому, за словами Ніканорова, профільні міністерства та відомства країни-окупанта наразі вивчають можливість вико-

ристання очищених стічних вод для потреб сільського господарства Криму. «Ми двома руками голосуємо за це. Зараз тривають такі вивчення за лінією Мінсільгоспу та Міністерства природних ресурсів», – додав він. Також керівник Росводресурсів зазначив, що фахівці визначають міру, до якої мають очищуватися стічні води, щоб їхнє використання для зрошування с/г угідь не призвело до забруднення території.

ТИМ ЧАСОМ

У 2017 р. площа зрошуваних земель на території Криму скоротилася до 14 тисяч га, тоді як до окупації півострова Росією вона сягала 120-130 тисяч га. Про це повідомили у «Мінсільгоспі» Криму. За словами «міністра» Андрія Рюмшина, до 2020 р. планується довести площу зрошуваних земель у Криму до 59 тис. га завдяки фінансуванню з російського бюджету. «Чиновник» зазначив, що у 2017 р. вдалося впровадити в експлуатацію 1,6 тис. га меліорованих земель (надано близько 153 млн рублів), у 2016 р. – близько 500 га, у 2015 р. – близько 800 га. У 2018 р. передбачається проведення гідромеліоративних заходів на площі 3,5 тис. га з загальним обсягом підтримки у розмірі 416,6 млн рублів.

БАНК РОСІЇ ЗАРАХУВАВ СВЯТО-ТРОЇЦЬКИЙ СОБОР У СІМФЕРОПОЛІ ДО «ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ РОСІЇ»

15 березня Банк Росії випустив в обіг пам'ятні монети з дорогоцінних металів. Про це повідомляється на його офіційному сайті. Зокрема, у серії «Пам'ятки архітектури Росії» накладом у 1000 штук було випущено срібну монету номіналом у три рублі «Свято-Троїцький собор, м. Сімферополь».

Вказаний собор, розташований в історичному центрі Сімферополя на території Свято-Троїцького жіночого монастиря, до відбудови Олександром-Невським собору був кафедральним для Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП. Збудований і освячений у 1868 р.

Європейський вибір України передбачає необхідність вивчення досвіду наших сусідів по континенту. Досвід вирішення внутрішніх суперечностей і різноманітних конфліктів, який має Європа, повинен бути осмислений і втілений у нашому правовому полі, але він має виходити не з зовнішнього примусу, а з внутрішньої потреби нації в цілому та кожного окремого громадянина. Правові принципи всім відомі: суверенітет належить державам-суб'єктам міжнародного права; в демократії рішення приймається більшістю голосів; корінні народи мають право на свою мову та власні традиції; нації мають право на самовизначення аж до відокремлення...

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Однак права корінного народу нерідко суперечать праву переважної більшості населення; право на самовизначення практично завжди несумісне з принципом територіальної цілісності та непорушності кордонів держави; критерії визначення національної totoжності часто розмиті та суб'єктивні...

Тому пошуки компромісів та досягнення порозуміння, подолання національних егоїзмів – золотий досвід, який варто вивчати; в цьому досвіді є безумовні досягнення, але є й похибки, яких необхідно уникати.

Насамперед подивимося, як влаштовані автономії в унітарних країнах Європейського Союзу, адже ми, українці, визначилися з тим, до якої цивілізації належимо і до яких норм життя прагнемо.

Йдеться про країни, які є складовими однієї цивілізації – європейської, західної, християнської в основі. Очевидно, саме завдяки цьому вдається знаходити форми співіснування, прийнятні і для центральної влади, і для регіональних автономій. Різноманітність моделей автономного устрою, яке можемо спостерігати в Європі та загалом у цивілізованому світі, лише підтверджує дану тезу.

Ми спробуємо на прикладі європейських автономій не лише показати спектр засобів і підходів, а й виявити ті принципи, що є спільними для Євросоюзу. Одне неможливе без іншого.

ДОСВІД

ФОТО: ВІКТОРИЯ ДУЖЕНКО

АВТОНОМІЇ ЄВРОПИ

Прапори Фінляндії і Аландських островів

Ми розповімо читачам про найдавнішу європейську автономію; про автономію, якої не існує; про острови, віддалені від метрополій на тисячі миль, та про гірські долини; про цілковито самоврядні території та повністю підпорядковані центральній владі.

Сьогодні ж йдеться про Фінляндію, успішну та стабільну унітарну країну на півночі континенту, яка має дві діаметрально різні автономні провінції у своєму складі: Аландські острови та Рідний Край Саамів. Якщо перша є територіальною автономією, то друга – національно-культурною.

ДЕРЖАВА В ДЕРЖАВІ: АВТОНОМНИЙ РЕГІОН АЛАНДСЬКІ ОСТРОВИ

Аландські острови, населені етнічними шведами, історично належали Швеції, як, утім, і вся Фінляндія. Разом з фінськими землями цей архіпелаг понад двісті років тому ввійшов до складу Російської імперії, а коли в 1917 році Фінляндія проголосила незалежність, мешканці островів вирішили, що з новоствореною державою їм не по дорозі.

Після цього на острови навіть висадилися шведські війська. На

Прапор автономії саамів

щастя, ненадовго, і до війни між сусідніми скандинавськими державами не дійшло; Ліга Націй виступила за збереження островів у складі унітарної Фінляндії, але на правах найширшої автономії.

Статтею 120 Конституції Фінляндії зафіксовано особливий статус Аландських островів. Населення регіону складається на 91% з етнічних шведів і 5% з фінів; єдиною офіційною мовою є шведська, а фінську тут до 1970 року навіть не вивчали в школах. Автономія випускає власні поштові марки, має місцевий парламент і свого представника в сеймі Фінляндії.

Демілітаризованими ці острови були з часів поразки Росії у Кримській війні. Хоча Фінляндія є нейтральною та позаблоковою державою, нейтралітет Аландських островів зберігають навіть у випадку, коли Фінляндія буде втягнута у воєнні дії. Громадяни Аландів мають власне громадянство, окреме від фінляндського, і мешканці материкової частини держави, навіть етнічні шведи, не набувають аландського громадянства, переселившись на острови, автоматично.

РІДНИЙ КРАЙ СААМІВ

Народ саами – корінні мешканці Скандинавського півострова, і, зокрема, тієї його частини, яку заселили їхні близькі «родичі» суомі (фіни), витіснивши саамів у Лапландію.

Саами мешкають також у Норвегії, Швеції та Російській Федерації; але автономію вони отримали лише у Фінляндській Республіці: на півночі провінції Лапландія три райони (і частина четвертого) проголошено Рідним Краєм Саамів. Проте представників корінного народу там мало (від 7000 до 9500 осіб, за різними підрахунками), до того ж більшість вони складають лише в одному (70%), у решті районів їх менше половини.

Прикінцевий абзац 121-ї статті Конституції Фінляндії («Комунальне та інше територіальне самоврядування») звучить так: «Саамське населення має відповідно до закону мовну та культурну автономію на території свого проживання».

Автономія саамів є мовно-культурною, а не національно-територіальною; права корінного народу – розглядаються, насамперед права на збереження рідної мови та традиційної культури. У державних органах на території автономії саами користуються правом спілкування своєю рідною мовою.

Велика розбіжність виникає у питанні, кого саме можна вважати представником корінного народу. Закон про саамський парламент визначає саамом: нащадків людей, котрі документально були зареєстровані як лопарі (стара назва саамів) у 1695-1932 рр. або брали участь у виборах в Саамську раду (в 1970-1990-х рр.) чи створений у 1995 році саамський парламент; осіб, рідною мовою яких є саамська, або нащадків (дітей, онуків) таких осіб.

Виборці, які довели, що вони є саамами, мають право обирати та бути обраними в офіційний представницький орган – Саамські Народні Збори. У віданні двадцяти одного депутата цього парламенту такі питання: мовні права корінного населення, освіта та культура; соціальні та охорони здоров'я; забезпечення прав саамів та проведення виборів.

Фінляндія піддається критиці за відмову ратифікувати Конвенцію ООН про права корінних народів; президент Саулі Ніїністо заявив, що ця конвенція не дуже годиться для його країни, оскільки створена для країн з колоніальним минулим, якою Фінляндія не була.

ДАЛІ БУДЕ...

Протягом 1837-1857 рр. російський митець Олександр Іванов, перебуваючи в Італії, створив своє відома полотно «Поява Христа народом», для зберігання якого свого часу навіть було виділено окреме музейне приміщення. Після російської окупації Криму в 2014 р. у мережі з'явилася переробка цієї картини, де в центрі замість Ісуса на тлі пейзажу, що нагадує кримський південь, було розміщено президента РФ Володимира Путіна. «Уявляєте, якщо він реально по воді прийде пішки?» – напівжартома запитували кримські інтернет-користувачі, які розмістили цю картинку напередодні незаконного візиту очільника держави-агресора до окупованого Криму 14 березня.

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

У Росії ж давно вже незрозуміло, де пролягає грань між бурлеском і щирим культовим шануванням вождя, за якого закликає молитися «державна» церква, розсилаючи по єпархіях молитви «за вождя и воина нашего Владимира» (як не дивно, буклети нерідко супроводжуються іконою царя Миколи II, канонізованого РПЦ) з проханням до Бога, щоб той «відвернув його від ворогів, заборонив їм боротися з ним, перетворив їх на овець і розвіяв їх, мов порох, за вітром». Не виключено, що такі молитви поширювалися і в храмах кримських єпархій УПЦ МП. Втім, на честь «вождя» в РФ навіть виникають окремі «церкви», де «миропочать» його «ікони», а окремі «експерти в галузі метафізичного путінізму» проводять диспути, обговорюючи його можливості «стати богом за благодаттю».

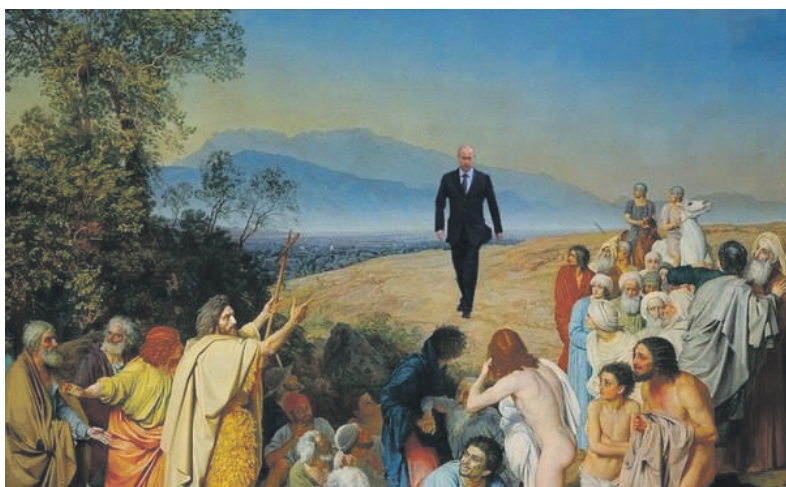
«Сліпі прозрівають, криві ходять, очищуються слабі на проказу, і чують глухі, воскресають померлі, убогим звіщається добра новина». Вочевидь, цими євангельськими словами мали б супроводжуватись і приїзд Путіна до Криму, і його «перевибори» на окупованому півострові.

14 березня Путін таки прибув до Криму – не пішки по воді, а повітряним і наземним транспортом. У Севастополі під час мітингу на площі Нахімова, під надійним захистом снайперів, що обе-

Снайпери на даху «дому Москви» під час мітингу за участі В. Путіна, 14 березня 2018 р., м. Севастополь

ОПЕРАЦІЯ «ЧУДОТВОРЕЦЬ»

рігали «божество» з даху збудованого «за України» «дому Москви», він прочитав своє послання до парафіян, у якому було чітко зазначено: блаженні ті, що 4 роки тому «прийняли історичне рішення повернутися до матінки-Росії», і горе тим, хто «за радянських часів незаконно відірвав Крим і Севастополь від неї». Наостанок «вождь-воїн» усіх «міцно-міцно обійняв» – щоправда, на словах.

Не те що дива – навіть жодного знамення не було продемонстровано. Та й у неділю на «виборах» у Севастополі не повторився результат «референдуму» 2014 р., коли показати своє «волевиявлення» на «виборчі дільниці» при-

йшли аж 123% населення: цього разу «владі» міста дорікнули, що вона не попрацювала над показниками – на «вибори» прийшли нібито 64,62% громадян, що мають право голосу (на окупованій території АР Крим подали показник у 63,43%). Хоча цього разу кримські «комісії», подекують, воскрешали й небіжчиків: у списках виборців люди з подивом бачили своїх давно померлих родичів, викреслених з реєстрів ще «за України».

Тисячі відвідувачів площі Нахімова навіть не були погодовані півдесятком буханців і рибин. Втім, наступного дня після явлення Путіна «голова комісії з

проведення загальнокримського референдуму» Валерій Медведєв пообіцяв кожному відвідувачу «виборчої дільниці» пам'ятну медаль «З Росією назавжди» з нагоди річниці «референдуму», ініціатором випуску якої став «патріот міста» Іван Єрмаков – політик-комуніст, який напередодні розпаду СРСР і на світанку Незалежності України сприяв місцевому проукраїнському рухові й навіть допомагав з реєстрацією парафії УГКЦ.

З медалями, як і слід було очікувати, стався не один казус. Спочатку було оголошено, що їх буде надано по 500 на кожному «виборчу дільницю», яких у місті було відкрито 182. «Виборців» же було зареєстровано понад 325 тисяч; до списків було додатково включено близько 18 тисяч людей, зареєстрованих у російських регіонах.

Навіть якщо умовно припустити, що на «вибори» з'явилися 200-220 тисяч людей, розподілити між ними понад 90 тисяч пам'ятних знаків було все одно не надто легко. «Нам не дали медаль – тільки посвідчення до неї, і сказали, що за день-два можна буде її забрати. На іншій дільниці сказали, що видають їх лише тим, хто голосує вперше, – хоча на сусідніх дільницях їх давали

всім постіль»; «В нас медалі дають лише пенсіонерам і ветеранам»; «А в нас – лише молоді»; «А в нас – тільки учасникам референдуму»; «В нас медалі швидко розібрали, але було дуже дивно, коли дехто виходив з ними в кишені, кажучи, що треба гарно попросити»; «І в нас медалі скінчилися, зате вони вже продаються в Інтернеті»; «Нам не видали навіть посвідчень, але запропонували отримати медалі у вівторок протягом дня біля пам'ятника Шевченкові (! – авт.)», – розповідали користувачі соцмереж. При цьому дехто обурювався тим, що «нагороджені» були в тому числі особи, які у 2014 р. «не мали жодного стосунку до Криму та Севастополя».

У день «голосування» екзотичний очільник «виборчкому» Севастополя повідомив, що вантажівка з медалями для мешканців міста застрягла на Керченській переправі через шторм, і додав, що «комісії» продовжать видавати посвідчення, за пред'явленням яких медалі можна буде отримати на «виборчих дільницях» 20-23 березня. Тут би згадати оповідання кримських «чиновників», передусім «міністра» інформаційної політики Дмитра Полонського, про «нечуване зростання промисловості та виробництва в російському Криму»: про що мова, коли на півострові навіть не спромоглися начеканити нагрудних цяцьок для «вдячних виборців»?

Хоча «материкові» подарунки севастопольців не потішили: «якість жасхлива»; «браковані» тощо. Ті ж, хто не отримав і цього, з серця навіть відмовлялися «голосувати». «Коли так – то ви не громадяни: паспорт на стіл – і забирайтеся з країни», – відповіли «соотечественники» в соцмережах на таку позицію.

А Путін на виборах, як і слід було очікувати, «всех переиграл».

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

ШЕВЧЕНКО. СЕЛЬВІНСЬКИЙ. ОКУПАЦІЯ.

КАЛЕНДАР

22 березня виповнилося півстоліття від смерті поета кримчацького походження Іллі Сельвінського. 24 жовтня наступного року – відзначатиметься 120 років від його народження. 20 березня 2014 р. у будинку-музеї Сельвінського в Сімферополі було відзначено, як і щороку, день його пам'яті. Цей захід вирішили поєднати зі вшануванням Тараса Шевченка: 9 березня Україна відзначала його 200-річний ювілей. Назва літературного вечора була невибагливою: «Тарас Шевченко та Ілля Сельвінський».

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

Майже за місяць до цього, 23 лютого, у Севастополі відбувся велелюдний мітинг, на якому було задекларовано непокору Києву та обрано «народного мера». 16 березня під контролем «законних формувань» на півострові відбувається «референдум» про відокремлення від України. 18 березня Путін у Кремлі підписує зі своїми кримськими маріонетками Аксьоновим, Константиновим і Чалим «угоду про прийняття Республіки Крим і Севастополя до складу РФ». Тим часом на півострові в умовах російської окупації збираються мирні антивоєнні мітинги на підтримку українського суверенітету, учасники яких зазнають провокацій і нападів від сепаратистськи налаштованих громадян. У різних куточках Криму відбуваються акції за мир і єдність в Україні. Драматичним став день відзначення 200-ї річниці від дня народження Кобзаря: на одну з наймасштабніших акцій біля його погруддя в Сімферополі люди прийшли з українськими прапорами та плакатами на підтримку Украї-

Афіша заходу, що проводився 20 березня 2014 р. у будинку-музеї Сельвінського в Сімферополі

Ілля Сельвінський

і Севастопольська міська рада приймають «декларації про незалежність». 16 березня під контролем «законних формувань» на півострові відбувається «референдум» про відокремлення від України. 18 березня Путін у Кремлі підписує зі своїми кримськими маріонетками Аксьоновим, Константиновим і Чалим «угоду про прийняття Республіки Крим і Севастополя до складу РФ».

Тим часом на півострові в умовах російської окупації збираються мирні антивоєнні мітинги на підтримку українського суверенітету, учасники яких зазнають провокацій і нападів від сепаратистськи налаштованих громадян. У різних куточках Криму відбуваються акції за мир і єдність в Україні. Драматичним став день відзначення 200-ї річниці від дня народження Кобзаря: на одну з наймасштабніших акцій біля його погруддя в Сімферополі люди прийшли з українськими прапорами та плакатами на підтримку Украї-

Будинок-музей Іллі Сельвінського в Сімферополі

ні і вимагали розпуску вже нелегітимного кримського парламенту. Того ж дня окупанти повністю заблокували на півострові аналогове мовлення українських телеканалів, яке почали відключати у перших числах березня. На залізничному вокзалі Сімферополя були викрадені координатори кримського Євромайдану Андрій Щекун і Анатолій Ковальський: їх після катувань разом з іншими бранцями за півтора тижня фактично депортують з Криму. Ще двоє учасників Євромайдану – Іван Бондарець і Владислав Ващук – напередодні зникли в Сімферополі безвісти. У Севастополі захід біля пам'ятника Шевченку за сприяння міської «влади» та міліції був перетворений на криваве побоїще через напад на проукраїнських мітингувальників.

У другій половині березня українські військові частини після майже місячної облоги з боку російських спецпризначенців або здалися, або були захоплені. У Сімферополі під час штурму фотографічного центру вбитий прапорщик ЗСУ Сергій Кокурін. Воякам, що залишилися вірними Україні, було надано можливість залишити півострів. Безвісти зникають люди, що зберігають вірність Україні: одних знаходять мертвими, інших – скаліченими, багато хто залишає півострів...

І серед усіх цих подій – у затишному куточку в центральній частині Сімферополя відбувається ідилічна світська бесіда про великого українського Шевченка і чималого «російського» Сельвінського... Благодать, та й годі! «Держави утворюють-

ся, розпадаються, об'єднуються на новій основі, їхні керівники приходять і сходять з політичного олімпу, а Шевченко вічний», – заспокоювала тоді авторка прес-релізу... Вірші Шевченка на заході мовою оригіналу читав кримський письменник Аркадій Вакулєнко – той, що напередодні закликав до християнського єднання з «братями й сестрами по Київській Русі»... Потім він, здавалося б, геть забув українську мову і все, що нагадувало Україну, – проте якимось дивом увійшов до складу Національної спілки письменників України...

Значно грандіозніший бенкет під час чуми відбувся в часи сталінського лихоліття, коли людей масово страчували за звинуваченнями у «буржуазному націоналізмі». У 1938 р. Сельвінський був

включений до ювілейного комітету Спілки радянських письменників з проведення 125-ліття від дня народження Шевченка, а в 1939 р. долучився до видання «Кобзаря» російською мовою під редакцією М. Рильського, переклавши 4 вірші, написані Шевченком у 1848-1849 рр. на заслання в Кос-Аралі: «Заступила чорна хмара», «Не хочу я женитися», «Подражаніє Сербському» та «Закувала зозуленька». «Робота над цими текстами дала мені велику радість, бо чулий, теплий, рідний голос цих пісень і квітуча мова надзвичайно наблизили мене до творчості цього великого поета. Кожному віршу радієш як знахідці... Я побачив своє завдання не в тому, щоб перекладати літеру за літерою, а в тому, щоб добитися шевченківського розуміння тексту», – писав він.

Наостанок хотілося б навести кілька фрагментів з перекладеного Сельвінським вірша «Заступила чорна хмара», які відображають ті настрої, що виникли серед кримського українства в березні 2014 р. і панують над ним дотепер...

«...Не развею вражью силу
И не стану драться!..

Булаву мою возьмите
Гетманскую, братья!
Отнесите москвитянам:
Пусть Москва узнает,
Что ей старый Дорошенко
Больше не мешает.
А я что же, запорожцы?
Я надену рясу,
Буду бить себе поклоны
У святого Спаса»...

«...Не пустили Дорошенко
И в рясе узнали:
В кандалы его забили,
В Сосницу услали,
А оттуда в Ярополче –
Будешь ты спокоен...
Вот, брат, что с тобою
сталось,
Запорожский воин...
...Как орел с плечом
подбитым,

Без крыла и воли,
Дорошенко угасает
От тоски в неволе.
Да и умер. Надоело
Носить ему цепи...
И забыли атамана
Широкие степи...»

ПРОДОВЖЕННЯ КРИМСЬКИХ ТРАДИЦІЙ

Культурна взаємодія кримських проєктів з усією Україною має свою історію, а з неї маємо приклади. Українська спільнота Криму може пишатися, приміром, конкурсом «Змагаємось за нове життя!». Народжений у Криму, він займає тепер достойне місце серед загальноукраїнських заходів такого плану.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Як відомо, Всеукраїнський конкурс учнівської та студентської творчості «Змагаємось за нове життя!» був започаткований у 2004 році відомою громадською діячкою Марією Фішер-Слиж з Торонто (Канада). Уперше він відбувся одночасно в Севастополі, Сімферополі та Ялті, а Регіональні (відбіркові) етапи конкурсних змагань були проведені Всеукраїнським товариством зв'язків з українцями за межами України – Товариством «Україна-Світ», колективом загальноосвітньої школи № 29 міста Сімферополя та Ялтинським музеєм Лесі Українки.

Протягом наступного десятиліття конкурс зростає у масштабах та географії представництва, започатковував та утримував власні традиції та супутні заходи, складалася співпраця з подібними проєктами різних регіонів; збагачувалася й його номінаційна палітра...

2014 року на конкурс, який проводився в Сімферополі, подали заявки близько 1500 учасників. Конкурс відбувся... тільки в номінації «Малюнок», в очному й заочному турі взяли участь близько 500 конкурсанти. Інші номінації проведені не були. У квітні 2015 року конкурс «Змагаємось за нове життя!» відродився на теренах Полтавщини...

І ось 24 лютого 2018 року в Полтаві у великій залі

Полтавського університету економіки і торгівлі відбулося урочисте відкриття як III-го Всеукраїнського – XIV Всеукраїнського фестивалю-конкурсу учнівської та студентської творчості імені Марії Фішер-Слиж «Змагаємось за нове життя!», присвяченого Лесі Українці, та нагородження переможців Регіонального змагання в номінаціях «Твір», «Науково-пошукова робота», «Аудіовізуальний

твір», «Малюнок». Цього ж дня відбулося й відкрите учнівсько-студентське змагання з декламування, інсценувань, малюнка та вокалу. Паралельно журі конкурсу переглядало та оцінювало роботи (а їх близько чотирьох тисяч!), що надійшли з 24 областей України, в тому числі й з Криму, а також з Молдови та Росії, Норвегії й Італії.

Учасників цьогорічного дійства у Полтаві, на яко-

ража – начальник штабу Козацького гвардійського корпусу Полтавщини. Серед тих, хто підтримав прагнення молоді до якнайглибшого вивчення спадщини великої української поетеси Лесі Українки та сердечно привітав юні обдарування з початком очних змагань, були й представники відповідних департаментів Полтавської обласної державної адміністрації, керівництва міста, депутати.

Є прямий сенс розповісти, хто виступає організаторами цього всеукраїнського українського конкурсу, якому не дали занепасти, який вже ледь не втричі розширив коло своїх учасників! Отже, це: Культурно-просвітницький Центр «Sweet-art-Знання», Міжнародний благодійний фонд «Здоров'я майбутнього», яких підтримали Полтавська обласна

державна адміністрація, управління у справах сім'ї, молоді і спорту та Департамент культури і туризму Полтавської ОДА, Полтавська міська рада й виконавчий комітет, управління у справах сім'ї, молоді Полтавського міськвиконкому, ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ), Полтавський інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського,

ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (м. Київ), Гадяцька райдержадміністрація, Гадяцький історико-краєзнавчий музей, Обласний молодіжний центр, волонтерський загін «Єдність» ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», громадський рух «Студреспубліка», спілка письменників Полтавщини, ПП «Астроя», «Львівська кав'ярня», ТОВ ТК «Юліс», ТМ «Vivat Провінція», інші державні та громадські організації та звичайні громадяни, не байдужі до виховання молодого покоління. Багатолітнім головою організаційного комітету та натхненником конкурсу є заслужений вчитель України Тетяна Захарова.

Зрозуміло, що юні господарі конкурсного майданчика не знехтували такою доброю нагодою, тільки в очній частині в Полтаві одночасно змагалися 357 конкурсанти. Роботи учасників змагання оцінювало професійне журі, в складі якого відомі письменники, поети, художники, журналісти, актори, науковці, громадські діячі Полтавщини та України. Кожен конкурсант отримав сертифікат учасника та цікаву книгу, а переможці, крім дипломів і книг, наступного дня були нагороджені ще й поїздкою до Гадяцького історико-краєзнавчого музею, де ознайомилися з історією роду Драгоманових та традиційно, як це було й у Лесиному музеї в Ялті, продекламували вірші, заспівали пісні.

За результатами відбіркового етапу Всеукраїнського конкурсу «Змагаємось за нове життя!» переможців було запрошено на 17-18 березня 2018 року до Чернівців для участі у гала-концерті та нагородженні (про що ми розповімо у наступних числах нашої газети).

Так продовжує крокувати в культурному просторі України та світу оцей кримський конкурс, по праву завойовуючи популярність і розширюючи свої горизонти.

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

Міжнародний фестиваль естрадно-циркового мистецтва «Понтійська арена», що розпочинався 1998 року, нещодавно відбувся як ювілейний. Учасники з'їхались з усіх кутків України та близького зарубіжжя не лише задля участі в конкурсі, але й заради спілкування. Адже ще тоді, коли цей фестиваль протягом сімнадцяти років відбувався в Севастополі, туди їздили й Крим пізнати, й море побачити, й нових знайомих та друзів знайти. Бо всі на цьому фестивалі були однодумцями організаторів, які так любили своє рідне місто Севастополь, що схотіли подарувати йому те, чого в легендарному місті не вистачало. І цим дефіцитом був цирк.

ЛЕСЯ САМІЙЛЕНКО

І саме тому на єдиному фестивалі «Понтійська арена» можна було насолодитися цим жанром мистецтва. Хоча й інші номінації, які складають програму фестивалю, мали гідну пошану. Склад журі фестивалю завжди представляли не лише професійні, але й відомі в нашій країні та поза її межами особистості. Всі вони впродовж тих років були й є друзями родини Колісниченків. Саме друзями родини, адже Валентина Валентинівна, її чоловік та всі їхні діти незмінно були організаторами і натхненниками цього дійства, яке підтримували і земляки, і друзі. ...Після анексії Криму Валентина Валентинівна змушена була виїхати зі свого Севастополя. Нині продовжує свою справу «на материку».

В Києві до організаторів долучилися також не просто особистості, ще коли була зроблена перша спроба відродити цей проект, продовжити його життя в столиці. Відгукнулись та-

ФЕСТИВАЛЮ – 20!

Жанна Румко, Світлана Садовенко та Микола Пересунько з лауреатами фестивалю

«ПОНТІЙСЬКА АРЕНА-2018»:

ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ З ЛЮБОВІ

Олександра Столярова, музичний редактор каналу «Європа плюс» TV Білорусь, директор Центру культури і мистецтв Дніпровського району Віталій Калітовський та Валентина Колісниченко

Призи роботи майстерні Марка Орловського

кож небайдужі люди, які роблять своє з такою ж любов'ю. Їй відчинили двері науковці і митці Київського центру досліджень та популяризації народної творчості в особі його директора Миколи Пересунька і незмінної помічниці Жанни Румко. Допомогли чим могли, і перший київський «млинець» був першим подихом у відродженні проекту. Не думаю, що просто так, адже київські колеги зрозуміли, що такого рівня і масштабу фестивалю в Україні досі не було. Не спроста й Міністерство культури та особисто міністр Євген Нищук відгукнулись на підтримку. І судячи з усього, що відбулось на ювілейному 20-му фестивалі, він матиме гідне продовження, допоки питання з анексованим Кримом вирішується.

Дійство відбувалося протягом чотирьох днів (з 8 до 11 березня) у столичному Центрі культури і мистецтв Дніпровського району, директором якого є Віталій Калітовський. Він

працював головою журі й завоював пошану в усіх членів міжнародного представництва. А з'їхались на ювілей всі, кого Валентина Валентинівна знайшла у світі та прихилила їхні серця до своєї справи... Судити самі: Анна Бжозовська-Крайка, голова міжнародної комісії IOV при Юнеско з науки і досліджень Центрально-Східної Європи, Польща; Людмила Шевченко, народна артистка України, директор і художній керівник Національного цирку України; Каталін Югас, доктор етнографії, Угорщина; Адам Вілліам, засновник балету «А6», хореограф; Олександра Столярова, музичний редактор каналу «Європа плюс» TV Білорусь; Людмила Сенцова, директор українсько-німецького ферайну «Січ» та Себастьян Цин, актор, директор ферайну «Культура Швіріна» з Німеччини; Пен Лю, хореограф, директор центру культури і мистецтв Китаю... Й наші українці, заслужені діячі мистецтв, люди відомі і дуже знамениті в Україні. Це був професійний олімп фестивального життя!

Циркове мистецтво цього року не було представлене багатою чисельністю колективів, але гран-прі таки був і його отримав київський колектив «Але-Апп!», який і в минулі роки був учасником фестивалю і мав високу оцінку своєї роботи. А лауреатами гран-прі серед бандуристів стали учасники київського фольклорного колективу «Маків цвіт». Найвищу нагороду в номінації «Хореографічне мистецтво» отримав дивовижний і яскравий колектив з містечка Василькова на Київщині, яким керує Євгенія Монарх, – «Веселка».

А Григорій Чапкіс, під час церемонії вручення, не втримався від високої промови і сказав, що все життя пропагує танець «Гопак», але зрідка на конкурсах бачив такий високий рівень його виконання.

Не дивно, що Григорій Чапкіс, наш знаменитий хореограф, став особливо популярним серед членів

журі. З «Понтійською ареною» та її організаторами у цієї людини також свої sentimenti, бо всі вони люблять свою справу і вважають її справою свого життя. Поспілкуєшся з такими і розумієш, що все починається з любові, яка передається з молоком матері і робить цей світ не лише кращим, але й яскравим і цікавим.

У номінації «Авторська програма» багато цікавих робіт довелося побачити ще на попередніх фестивалях, у Криму. До них була особлива увага й особливі вимоги завжди. Юні артисти розповідали про свої міста й містечка так цікаво, що хотілося туди поїхати і побачити все самій. А ось цьогорічні учасники конкурсу з містечка Буча не лише розповіли про своє місто, а й показали найвищий рівень ставлення до культури в усіх жанрах! Прекрасні маленькі ведучі усіх блоків цієї програми, що змінювали одне одного на сцені відповідно до історії, яку розповідали, виховані керівником студії «Фабрика зірок» Ольгою Моторою, блискуче продемонстрували не лише рівень майстерності, але й залюбленість у свою справу.

На відкриття фестивалю завітали й дуже цікаві та почесні гості з Національного науково-дослідного інституту фольклору та етнографії ім. М. Рильського. Запросила й їх Валентина Валентинівна, адже в Європі вона цікавилась такими культурологічними заходами. Тож приємно було зустрітись і почути привітання керівника цього форуму, доктора наук Лариси Вахніної та її колеги Лесі Мушкевик та Оксани Микитенко – професорів і докторів наук, яких звела «Понтійська арена» та її незмінна мама – Валентина Валентина Колісниченко.

Коли вам кажуть, що добром добра не заробиш, – не слухайте. Завітайте на «Понтійську арену» і ви зрозумієте, що шлях до успіху прекрасних севастопольців, які затіяли цю справу заради своїх земляків, засіяний добрим зерном і не заростає бур'янами. Та й не заростає.

Зовсім поруч існує паралельний нашому – геть інший світ! Звісно, це море. Під його блакиттю заховані незліченні таємниці, й тільки деякі з них уже відомі й досліджені. Багатюща історія розвитку Криму залишила численні артефакти на суходолі при кримських берегах. Мури давніх фортець височіють на мисах, у втаємничених урочищах ховаються рештки старовинних монастирів, по околицях старих міст ще не всі замулені старовинні льохи... З дна морського, не багатого на дорогоцінні скарби, піднімають то амфору, то денце від полив'яного глека... Але є там, на дні, знахідки такі, що й не підняти, – не легко, а втім, і не треба.

МАКСИМ ДУБОВ'ЯЗ

Це мури та склепіння прадавніх людських поселень, і не про всі з них настільки багато відомо, аби зрозуміти, – а що ж це було, та коли й яким чином опинилося під водою. Таких місць у Криму два чи три, а може, й більше, принаймні два міста знайдені та стали відомі.

Найбільш досліджене й, можливо, найменш романтичне – якщо взагалі можна відмовити в романтичній компоненті руїнам бойових веж – це Акра. Постале в VI столітті до Різдва Христового, завдяки розташуванню в принципово важливому для здійснення навігації Боспором киммерійському місці, це крихітне, площею, за різними оцінками, від 2-4 до не більше, ніж 6 гектарів, містечко дуже добре було відоме. Страбон у своїй «Географії» вказував, що саме тут межує Боспор з власне Понтом, і далі інформацію про Акру переписують усі подальші хрестоматії, аж до остаточного

НЕВІДОМІ КУТОЧКИ

ФОТО © ВІДКРИТІХ ДЖЕЛІ

МІСТА НА ДНІ МОРСЬКОМУ

зникнення цього поселення десь у IV столітті.

В наші дні – це пустельне узбережжя біля мису Такіль, де на глибині близько 4 метрів під рівнем моря відстежується напрямком, яким проходив оборонний

мур. Там, на дні, знайдено приблизно 30-метрової довжини його залишки: складені підтесані брили вапняку та основа великої бойової башти на дерев'яному підмур'ї. На березі знайдено залишки трохи меншої бойової ба-

шти, а чим далі від моря – тим більш пізніх віків маємо знахідки. Так, IV століття до нашої ери – ще під водою, пам'ятки III-II століть геть розкидані прибережжям, на березі – залишки того, що будували пантикапейці тут вже після Різдва Христового.

За останнє століття до цієї романтики кілька разів долучалися археологи. Більш-менш регулярні дослідження проводилися наприкінці 20-х років минулого століття, потім у його середині, а в його ж останні 20 років через наполегливу пошукову роботу в околицях Акри знайдено чимало монет з усього періоду їхнього карбування Боспорським царством. Втім, попри незаперечні дотичні дані, ще не всі вчені вважають доведеним, що це саме Акра, а не сусідні, скажімо, Німфей або Кітей. Проте уточнення назви аж ніяк не вплине на романтику захованих у морі міських старовинних споруд; ці під-

Найбільш досліджене й, можливо, найменш романтичне – якщо взагалі можна відмовити в романтичній компоненті руїнам бойових веж – це Акра. Постале в VI столітті до Різдва Христового, завдяки розташуванню в принципово важливому для здійснення навігації Боспором киммерійському місці, це крихітне, площею, за різними оцінками, від 2-4 до не більше, ніж 6 гектарів, містечко дуже добре було відоме

водні руїни – а там не тільки бойові мури, а й рештки міської забудови та античний колодязь! – давно вже звуть «Кримською Атлантидою», й навіть пропонується організувати до них підводні екскурсії – бо не так вже багато романтичних об'єктів на Керченському півострові.

Щось подібне, але не таке масштабне, дослідники знаходять і в акваторії середньовічного торгового порту генуезької Солдайї – сучасного Судака...

Припускають, що ще до прориву вод Середземного моря через Мармурове й Босфор у котловині майбутнього Чорного моря лежало прісне озеро меншої площі. Плин через русла колишніх річок, що ставали протоками між морів, не одразу заповнив ту чашу, формуючи сучасний контур берегів. Можливо, те, що знайдено в 2 милях від евпаторійських берегів на глибині більше 10 метрів, – то рештки допотопної цивілізації. Наука вимагає доказів, а знайдені п'ять років тому дайверами комплекси печер – чи часом не природне то утворення? Вчені за визначенням мають бути скептиками, але й кола каменів, схожі на рештки домових вогнищ, проходи-арки, невеличкі полиці для світильників, кам'яні гнізда для кріплення канатів, – усе дуже нагадує знайдене в інтер'єрах печерних міст на суходолі Криму!

Легенда про Атлантиду може виявитися зовсім не легендою.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

МАМАЙ – ВЕТЕРАН КУЛИКОВСЬКОЇ БИТВИ

Про Куликовську битву написали багато... і недовладно. Що насправді відбулося, де і коли? Яка в цих подіях роль Мамаєва, однозначно негативний образ якого намалювала російська та радянська історіографія. Чи відповідають старі уявлення новим фактам, відкритим у середньовічних архівах? Про історію не без іронії – у наступному випуску газети.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор

Андрій ШЕКУН

Головний редактор

Віктор Мерджинський
Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.
Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2018 р.:
на 6 місяців – 153,56 грн.
на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонемента.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

